

Raziskovalni izzivi in naloge sodobnega slovenskega besedotvorja

Prispevek prikazuje razvoj sodobne besedotvorne teorije 20. stoletja, posebej pa se osredinja na prikaz stanja zadnjih dvajsetih let, kot se odraža v razpoložljivih monografijah in posameznih razpravah, ter na podlagi tega izpeljuje nadaljnje raziskovalne izzive in naloge tega področja.

Po drugi svetovni vojni je v petdesetih letih 20. stoletja področje besedotvorja zaznamovalo Bajčevo delo v treh knjigah *Besedotvorje slovenskega jezika I–IV*, ki velja za prvi monografski opis tvorjenk sodobnega slovenskega jezika. Delo je po eni strani odsev precejšnjega zaostanka za metodami modernega jezikoslovja in s tem novimi pogledi na knjižni jezik, ki jih je zavrnil tudi čas druge svetovne vojne. Po drugi strani pa je odsev tradicije pomiklošičevskega jezikoslovja, ki je bilo mnogo bolj zazrto v spoznavanje zgodovinskih in narečnih kot pa sodobnih knjižnih oblik slovenskega jezika. Kljub vsemu je posebna vrednost Bajčevega besedotvornega prikaza zlasti v celovitosti in gradivski bogatosti.

V sedemdesetih letih 20. stoletja se z nastopom strukturalizma in vodilnima jezikoslovcema Jožetom Toporiščem in Ado Vidovič Muho dokončno uveljavi skladenjskopomenski pristop v besedotvorju. Avtorja sta sicer oblikovala vsak svoj tvorbeni model, s katerim pojasnjujeta nastanek tvorjenk, skupno pa jima je upoštevanje že omenjenega tesnega razmerja med skladnjo in besedotvorjem. Po utrditvi sodobne besedotvorne teorije je v obdobju 1990–2010 izšlo nekaj monografij in raziskav, ki prinašajo poglede na različne besedotvorne segmente in se vsebinsko strukturirajo v: (1) zgodovinski, (2) kontrastivni, (3) didaktični, (4) leksikografski, (5) funkcijski sklop in (6) sklop tvorbenih novosti.

Slovenski jezik je na prelomu 20. v 21. stoletje doživel velike leksikalne spremembe, ki so odraz aktualnih tako domačih kot svetovnih družbenih in političnih dogajanj. Čeprav tovrstni pojavi niso prezrti v sodobnih besedotvornih raziskavah, pa je njihova skupna lastnost prevelika parcialnost. Zato sta nalogi slovenskega besedotvorja dve: (1) izdelava celovitega opisa tvorbenih značilnosti sodobnega slovenskega jezika in (2) nadaljevanje izdelave besednodružinskega slovarja. Glede na obseg in zahtevnost obeh nalog je nujno razmišljati o timskem pristopu, ki bo združil kompetentne strokovnjake vseh štirih slovenskih univerz z leksikološkimi strokovnjaki na Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. Ne nazadnje pa kot poseben raziskovalni izziv še zmeraj ostajajo t. i. intra- in interdisciplinarni pristopi, pri katerih prihaja do soočanja in povezovanja besedotvorja z drugimi disciplinami jezikoslovja kot tudi nejezikoslovja, kar lahko prinaša nove raziskovalne rezultate.